

๒. ความกตัญญูกตเวทิต

○ ความกตัญญูกตเวทิต

การรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีของตนไว้อย่างดี เป็นการแสดงกตัญญูกตเวทิตประการหนึ่ง ต่อท่านผู้ทรงพระคุณต่อประเทศชาติ และเป็นการแสดงกตัญญูกตเวทิตต่อประเทศชาติของตน ด้วย

○ ความมีสัมมาคารวะ

ขนบธรรมเนียมประเพณีอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นความภาคภูมิใจของไทย เป็นที่ยกย่องสรรเสริญของชนต่างชาติทั้งหลาย คือ ความมีสัมมาคารวะ

สัมมา หมายถึง ที่ดี ที่ชอบ คารวะ หมายถึง เคารพ สัมมาคารวะ หมายถึงให้ความเคารพคารวะที่ดีที่ชอบ คือที่ตรงตามเหมาะสมต่อผู้เกี่ยวข้องทั้งหลายทั้งปวง

นี่คือขนบธรรมเนียมประเพณีของไทย ซึ่งเป็นที่ภาคภูมิใจอย่างยิ่ง ควรได้รับการรักษาให้ดำรง
อยู่ยั่งยืนตลอดไป ไม่ควรปล่อยให้ความใจง่าย เห็นกับความพอใจของแต่ละคน ทำลาย
ขนบธรรมเนียมนี้

○ ไม่มีใคร จะได้รับผลดีจากการแสดงสัมมาคารวะ นอกจากเจ้าตัวเองที่ได้กระทำเท่านั้น

อันการแสดงสัมมาคารวะนั้น แม้จะเหมือนเป็นการยกผู้ได้รับว่าสูงและผู้ให้ว่าต่ำ แต่ที่จริงมิได้
เป็นเช่นนั้น ผู้แสดงสัมมาคารวะนั่นเอง เป็นผู้ประกาศความสูงของตนให้ปรากฏแก่ตาผู้รู้
ทั้งหลาย ผู้ได้รับมีฐานะอย่างไรก็คงอยู่ในฐานะเดิม ไม่อาจสูงขึ้นได้เพราะสัมมาคารวะที่ได้รับ

การแสดงสัมมาคารวะก็เป็นกรรม จึงเข้ากฎของกรรมตามที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ คือ ผู้ใดทำ
ผู้นั้นย่อมได้รับ เมื่อสัมมาคารวะเป็นกรรม ผลดีจึงเกิดแก่ผู้ทำ แม้มีความรู้สึกไม่อยากแสดง
สัมมาคารวะเมื่อใด ก็ควรนึกถึงความจริงนี้ ไม่มีใครไหนอื่นที่จะได้รับผลดีจากการแสดงสัมมา
คารวะ นอกจากเจ้าตัวเองเท่านั้น

ในทางตรงกันข้าม ผู้แสดงความกร้าวร้าว หยาบคาย ไม่มีสัมมาคารวะ ก็ไม่มีใครไหนอื่นจะต้อง
กระทบกระเทือน นอกจากเจ้าตัวเท่านั้น อันคำว่าที่ฟังนั้น เป็นที่เข้าใจกันว่า หมายถึงผู้ให้ความ
ปกป้องอุปการะทุกประการ

จึงเป็นที่เข้าใจกันด้วยว่า พระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ เป็นที่พึ่งของพุทธศาสนิก คือ
พระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ จะปกป้องอุปการะให้เป็นสุขสวัสดิ์

เพื่อให้ความเข้าใจนี้ไม่มีโอกาสผิดพลาด จึงควรศึกษาให้รู้ชัดว่า พุทธัง สรณัง คัจฉามิ ...
ข้าพเจ้าถึงพระพุทธเจ้าเป็นที่พึ่งนั้นหมายถึงว่า จะปฏิบัติตามที่พระพุทธเจ้าสั่งสอน การปฏิบัติ
ตามที่พระพุทธเจ้าสั่งสอน จะเป็นเหตุให้ถึงความสุขสวัสดิ์ได้แน่

ธัมมัง สรณัง คัจฉามิ...ข้าพเจ้าถึงพระธรรมเป็นที่พึ่งนั้นหมายถึงว่า จะปฏิบัติตามพระธรรม ก็
คือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า การปฏิบัติตามพระธรรม ก็จะเป็นเหตุให้ถึงความสุขสวัสดิ์ได้แน่

สังฆัง สรณัง คัจฉามิ...ข้าพเจ้าถึงพระสงฆ์เป็นที่พึ่ง นั้นหมายถึงว่า จพปฏิบัติตามพระอริยสงฆ์
ท่านปฏิบัติ คือ ปฏิบัติดี ปฏิบัติตรง ปฏิบัติชอบ การปฏิบัติตามที่พระอริยสงฆ์ท่านปฏิบัติ จะ
เป็นเหตุให้ถึงความสุขสวัสดิ์ได้แน่

สรณัง คัจฉามิ...หรือการถึงเป็นสรณะเป็นที่พึ่ง มีความหมายเช่นนี้

○ การกราบไหว้ผู้ทรงพระคุณ แม้ที่ล่วงลับแล้ว เป็นการแสดงความมีกตัญญูทเวทิตาธรรม

การเคารพบูชากราบไหว้ท่านผู้เป็นมารดาบิดาบุพการีที่ล่วงลับแล้วทั้งหลาย หรือท่านผู้มีพระคุณทั้งหลายก็ตาม มิได้ถือเป็นการปฏิบัติแบบถึงเป็นที่พึ่ง มิได้เป็น สรณัง คัจฉามิ

เพราะฉะนั้นจึงไม่เป็นการผิดที่พุทธศาสนิกทั้งหลาย ผู้กล่าววาจาถึงพระพุทธรูปเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ เป็นสรณะที่พึ่งแล้ว จะแสดงความเคารพกราบไหว้ท่านผู้ทรงพระคุณ แม้ล่วงลับแล้ว ทั้งหลาย เพราะเป็นการแสดงความมีคุณธรรมสูงส่ง คือ กตัญญูทเวทิตาธรรม

ปุถุชนผู้ไม่มีญาณหยั่งรู้ยังเห็นไปถึงภพภูมิอื่น พ้นไปจากภพภูมิของตนในปัจจุบัน ย่อมไม่อาจรู้ได้ว่า ท่านผู้มีพระคุณทั้งหลายสถิตอยู่ ณ ภูมิใด ในฐานะใด

การแสดงความเคารพคารวะ โดยมุ่งแสดงความระลึกผู้มีพระคุณท่าน จึงไม่เป็นการผิดความมกมาย แตกต่างกับความกตัญญูทเวทิตา เหมือนสีด้าแตกต่างกับสีขาว ผู้มีปัญญาเมื่อพิจารณา รู้จักความมกมายและความกตัญญูทเวทิตา จึงปฏิบัติได้ถูกต้อง

○ ผู้บริหารจิตทั้งหลาย พึงมีความกตัญญูทเวทิตาต่อผู้ทรงพระคุณ

อันความกตัญญูทเวทิตานั้น หาได้ยากในผู้มีจิตใจไม่ปราณีต เพราะความไม่ปราณีตแห่งจิตใจ จะทำให้ไม่ตระหนักชัดในความกตัญญูทเวทิตา ทำให้เห็นไปว่า ความกตัญญูทเวทิตาเป็นความมกมาย เป็นความเปล่าประโยชน์

ผู้มาบริหารจิตทั้งหลาย พึงพิจารณาให้รู้จักความกตัญญูทเวทิตาให้ถูกต้อง พึงมีกตัญญูทเวทิตาต่อผู้ทรงพระคุณ ไม่เพียงแต่เฉพาะท่านที่ยังดำรงชีวิตอยู่ แต่ต้องตลอดถึงท่านผู้ล่วงลับไปแล้ว ไม่ว่าสถิตอยู่ ณ ภูมิใด ที่ไม่อาจตามไปรู้ไปเห็นด้วยความสามารถของตน

○ ผู้มุ่งปฏิบัติธรรม เพื่อพ้นจากกิเลส ต้องหมั่นพิจารณาในการเลือกเฟ้นธรรม

ผู้มุ่งมาบริหารจิต มุ่งปฏิบัติธรรมเพื่อความพ้นจากกิเลส ต้องพิจารณาใจตนในขณะอ่านหนังสือ หรือฟัง เรียกว่าเป็นการเลือกเฟ้นธรรม ธรรมใดกระทบใจว่า ตรงกับที่ตนเป็นอยู่ พึงปฏิบัติหมั่นนำธรรมนั้นเข้าสู่ใจตน เพื่อแก้ไขให้เรียบร้อย ที่ท่านกล่าวว่า “เห็นบัณฑิตใด ผู้มีปกติชี้ความผิดให้ ดูผู้บอกขุมทรัพย์ให้ ซึ่งมีปกติกล่าวการาบ มีปัญญา พึงคบบัณฑิตเช่นนั้น เมื่อคบท่านเช่นนั้น ย่อมประเสริฐ ไม่เลวเลย”